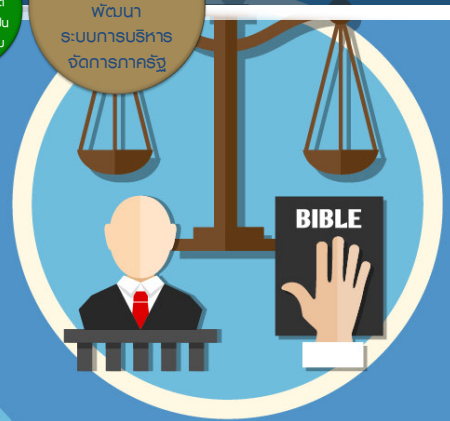

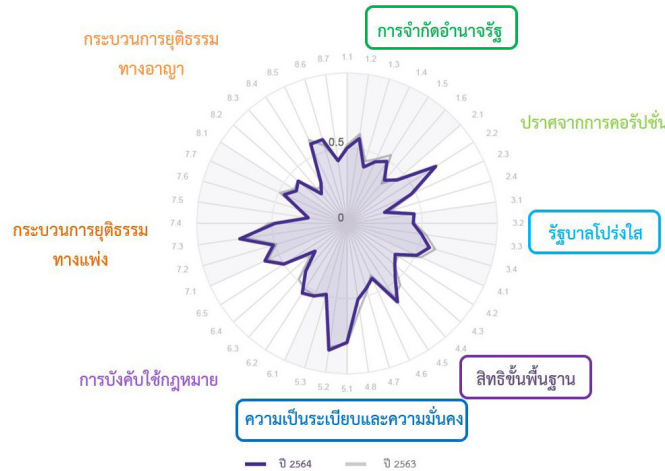
22

กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

“มุ่งเน้นกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น สอดคล้องกับบริบทการพัฒนา
ในทุกมิติ รวมทั้งมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิของมนุษยชน
และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค
เป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้”

GUILTY

ที่มา: โครงการความยุติธรรมโลก (World Justice Project (WJP))

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกสำคัญตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้วยการมุ่งเน้นให้มีกฎหมายเพียงพอที่จำเป็นสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาในทุกมิติได้อย่างเป็นปัจจุบัน รวมทั้ง มีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิของมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค เป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมี 2 เป้าหมายระดับประเด็น ได้แก่ (1) กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และ (2) การอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบรรลุเป้าหมายประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

220001

กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

220002

การอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

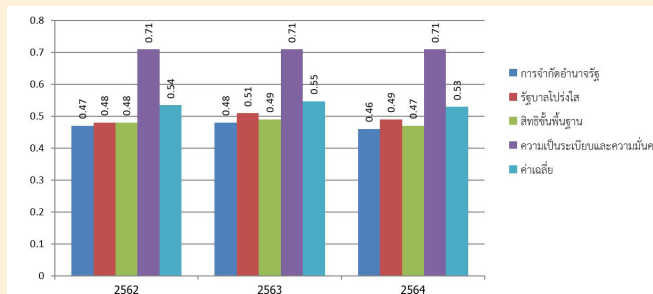
คะแนนดัชนีนิติธรรมของ 4 ปัจจัย จากทั้งหมด 8 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน และ (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง คะแนนไม่ต่ำกว่า 0.65 คะแนน

กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

จากข้อมูลค่าคะแนนทั้ง 4 ปัจจัยของดัชนี นิติธรรม ที่จัดทำโดย โครงการความยุติธรรมโลก (World Justice Project : WJP) พบว่า ในปี 2564 ประเทศไทย มีค่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 0.53 คะแนน ซึ่งมีค่าคะแนนลดลงจากปี 2563 ที่ผ่านมา ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 0.55 คะแนน โดยเมื่อพิจารณารายละเอียดมี 3 ปัจจัย ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยลดลงจากปี 2563 ได้แก่ (1) ปัจจัยการจำกัด อำนาจอรัฐ ที่มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.46 คะแนน ลดลง จาก 0.48 คะแนน (2) ปัจจัยรัฐบาลโปร่งใส มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.49 ลดลงจาก 0.51 คะแนน และ (3) ปัจจัยสิทธิขั้นพื้นฐาน มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.47 ซึ่งลดลงจาก 0.49 คะแนน และปัจจัยความเป็นระเบียบ และความมั่นคง มีค่าคะแนนคงที่อยู่ที่ 0.71 คะแนน ซึ่งส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยในภาพรวมลดลงจากปี 2563 เล็กน้อย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากอันดับค่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศในเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ในปี 2564 ประเทศไทย อยู่อันดับที่ 10 จากทั้งหมด 15 ประเทศ ซึ่งมีอันดับคงที่เท่ากับปี 2562 และปี 2563

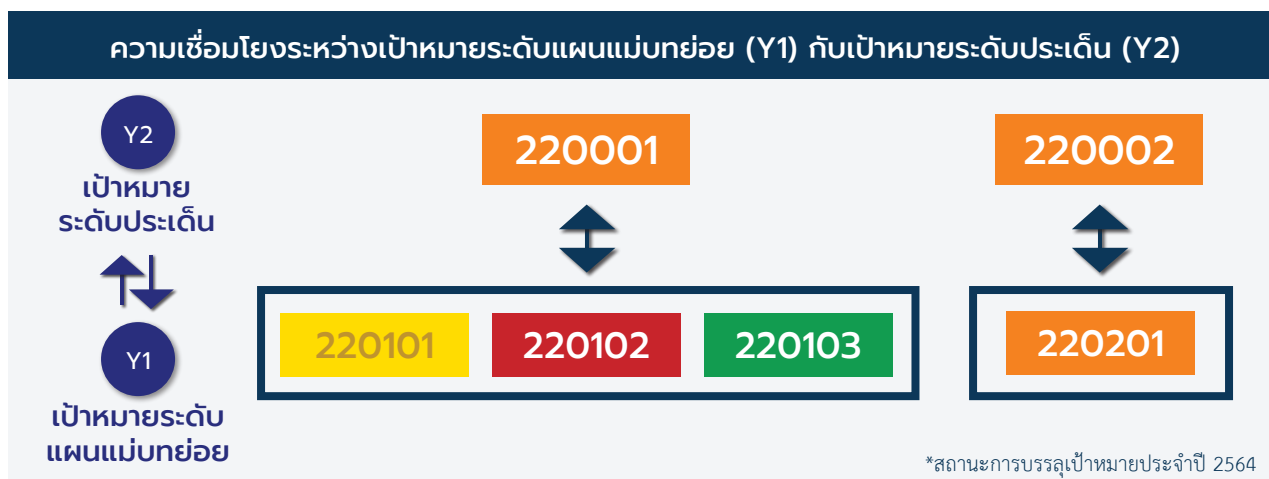
ดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index)
ปี 2562 - 2564

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ยังคงมีประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านกฎหมาย ให้มีความสมบูรณ์ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบกลางทางกฎหมายได้โดยสะดวก รวมทั้งการสนับสนุนให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการบูรณาการ การดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ประกอบด้วย 4 เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย โดยมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

220101

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 ได้แก่ กฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด

โดยในปี 2564 สามารถเทียบเคียงได้จากพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ในการดำเนินการเพื่อรองรับและขับเคลื่อนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ ที่ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ ได้แก่ (1) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย โดยประกาศรายชื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ (2) การเข้าถึงบทบัญญัติในกฎหมาย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมาย กฎเกณฑ์ และคำอธิบายกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนวันบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และ (3) การดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ ยังไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จึงส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

220102

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 (1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย (2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50

โดยเทียบเคียงจากมิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) จะพบว่า ในปี 2564 มิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) ประเทศไทย มีค่าคะแนน 0.46 คะแนน ลดลงจากปี 2563 ที่ 0.47 คะแนน และปี 2562 ที่ 0.48 คะแนน ส่งผลให้มีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับขั้นวิกฤต

220103

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสมและผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ร้อยละ 50

โดยในปี 2564 สามารถเทียบเคียงจากพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ในการดำเนินการเพื่อรองรับและขับเคลื่อนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ ประกอบกับระบบกลางด้านกฎหมายได้เปิดให้บริการในระยะที่หนึ่งเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้รวดเร็วกว่าในช่วงปีที่ผ่านมา จึงส่งผลให้**บรรลุค่าเป้าหมาย**ตามที่กำหนดไว้

220201

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ

โดยเทียบเคียงจากปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ปัจจัยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) และปัจจัยที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ของดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) พบว่า ในปี 2564 ในปีปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย มีค่าคะแนน 0.46 คะแนน ลดลงจาก 0.47 คะแนน ในปี 2563 ปัจจัยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง มีค่าคะแนนคงที่ 0.48 คะแนน และปัจจัยที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีค่าคะแนนคงที่ 0.43 คะแนน โดยค่าคะแนนยังอยู่ต่ำกว่าเป้าหมาย จึงส่งผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมายยังคงอยู่ในระดับ**ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสียง**

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

**กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชน
อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับ
ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง**

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

สัดส่วนของกฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหา
ที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด

เมื่อบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่มีการทบทวน แก้ไข ปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน อาจก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาและจัดระเบียบ ในสังคมให้เกิดความเป็นธรรม โดยการทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของกฎหมาย แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาที่ไม่จำเป็นหรือเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจ ของประชาชน รวมทั้งการกำหนดระยะเวลาการทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัย โดยต้องดำเนินการ รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ตลอดจนเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ กลไกการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินกฎหมาย หลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ และกลไกการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย ในส่วนของการวิเคราะห์ ผลกระทบอย่างรอบด้านเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในส่วนของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาได้มีประเด็นท้าทายสำคัญ ที่สามารถทำให้ บรรลุเป้าหมายโดยหน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ในกรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 เห็นชอบการดำเนินการเพื่อรองรับและขับเคลื่อนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ ได้แก่ (1) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย โดยประกาศรายชื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ (2) การเข้าถึงบทบัญญัติในกฎหมาย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมาย กฎเกณฑ์ และคำอธิบายกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนวันบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และ (3) การดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยตรวจสอบกฎหมายในความรับผิดชอบว่ามีกรณีที่หน่วยงานจะต้องดำเนินการออกกฎหมายหรือการดำเนินการเพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมาย รวมทั้งมีการเปิดใช้งานระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) เว็บไซต์ www.law.go.th ในระยะที่หนึ่ง ซึ่งเป็นช่องทางสำหรับการรับฟังความคิดเห็น โดยประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านระบบดังกล่าว และมีการดำเนินการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ โดยการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ที่มีการเผยแพร่ อาทิ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตามพระราชบัญญัติฯ การทำความรู้จักกับหลักเกณฑ์การร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และขั้นตอนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

การดำเนินการที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยหน่วยงานของรัฐได้ประกาศรายชื่อกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบ ระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ และการเผยแพร่กฎหมาย กฎเกณฑ์ คำอธิบาย และคำแปลกฎหมาย รวมทั้งการเปิดใช้งานระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) บนเว็บไซต์ www.law.go.th ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นการดำเนินการในระยะที่หนึ่ง สำหรับการรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เพื่อเป็นช่องทางให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวก ขณะเดียวกันระบบกลางทางกฎหมายยังอยู่ระหว่างการพัฒนาการให้บริการในระยะที่สองในการจัดทำฐานข้อมูลทางกฎหมายของประเทศ นอกจากนี้ มีโครงการศึกษาวิเคราะห์บทพวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต เพื่อลดขั้นตอนการดำเนินการและการอนุญาตที่ไม่จำเป็นหรือเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน โดยมีกระบวนการทั้งสิ้น 1,094 กระบวนการ ประกอบด้วย (1) กระบวนการที่หน่วยงานรับดำเนินการ จำนวน 885 กระบวนการ (2) กระบวนการที่หน่วยงานอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 90 กระบวนการ และ (3) กระบวนการที่หน่วยงานไม่มีการแจ้งตอบกลับจำนวน 119 กระบวนการ ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวจะส่งผลการขับเคลื่อนให้กลไกการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนของการกำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินกฎหมาย หลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ช่องทางการเข้าถึงกฎหมายที่หลากหลาย ระบบฐานข้อมูลกลางและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย และสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 จะมีผลบังคับใช้มาระยะหนึ่งแล้ว ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการของทุกหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงควรมุ่งเน้นสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมายตามกรอบระยะเวลา รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ช่องทางการเข้าถึงระบบกลางทางกฎหมายที่เป็นข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายภายในปี 2565 ที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานของรัฐจะต้องสร้างความเข้าใจและติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐต้องเป็นการส่งเสริมและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เพื่อมองเป้าหมายร่วมกัน และควรให้ความสำคัญกับการคำนึงถึงสภาพปัญหาในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากฎหมาย โดยการศึกษาแนวโน้ม เป้าหมายและนโยบายของรัฐ และการบูรณาการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

220102

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่า ทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

(1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย (2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50 (3) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการบังคับใช้กฎหมาย ร้อยละ 75 ของประชาชนเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 การนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการกระบวนการบังคับใช้กฎหมายมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในการทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม และประหยัด ในขณะเดียวกันสามารถทำให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายได้อย่างสะดวกและทั่วถึง โดยปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายคือการที่มีกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายมีความเป็นกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และชีวิตประจำวันของตน ทั้งนี้ ในระยะที่ผ่านมาความท้าทายสำคัญในการบรรลุเป้าหมายนี้คือการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีความเป็นรูปธรรม และยังขาดการส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจกฎหมาย และพัฒนาศักยภาพของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย โดยเทียบเคียงจาก **มิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement)** ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) จะพบว่า ในปี 2564 ประเทศไทย มีคะแนน 0.46 คะแนน โดยจัดอยู่ลำดับที่ 95 จากทั้งหมด 139 ประเทศทั่วโลก โดยคะแนนในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 0.50 คะแนนในปี 2561 เป็น 0.48 คะแนนในปี 2562 และ 0.47 คะแนนในปี 2563 และ 0.46 คะแนนในปี 2564 เมื่อพิจารณาคะแนนรายองค์ประกอบของมิติด้านการบังคับใช้กฎหมายจะพบว่า องค์ประกอบ “ความชอบด้วยกระบวนการในการดำเนินการทางปกครอง” (Due process is respected in administrative proceedings) เป็นองค์ประกอบที่ประเทศไทย มีคะแนนต่ำที่สุดคือ 0.28 คะแนน และองค์ประกอบ “ความไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลของกระบวนการทางปกครอง” (Administrative proceedings are conducted without unreasonable delay) เป็นองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำรองลงมาคือ 0.42 คะแนน ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในกระบวนการทางปกครองยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่ต้องเร่งแก้ไข และยังคงเป็นประเด็นท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมาย “การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม”

การดำเนินการที่ผ่านมา ในปี 2564 มีการดำเนินการสำคัญเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายคือการเริ่มใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ <https://law.go.th> ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สคก.) และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นช่องทางให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อกฎหมายและติดตามตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย รวมทั้งเป็นศูนย์กลางข้อมูลทางกฎหมายของประเทศ โดยปัจจุบันเว็บไซต์ <https://law.go.th> สามารถให้บริการในระยະที่หนึ่งคือเป็นระบบรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายของหน่วยงานของรัฐแล้ว และอยู่ระหว่างการพัฒนาการให้บริการในระยະที่สองคือ การเป็นฐานข้อมูลกฎหมายของประเทศต่อไป ทั้งนี้ ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐแจ้งความประสงค์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในปี 2565 จำนวน 105 ฉบับ ในปี 2566 จำนวน 76 ฉบับ ในปี 2567 จำนวน 193 ฉบับ และในปี 2568 จำนวน 184 ฉบับ นอกจากนั้น ยังมีการดำเนินโครงการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย อาทิ โครงการกำหนดกรอบหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และกลไกการขับเคลื่อนโครงการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการให้บริการประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) โครงการฝึกอบรมหลักสูตรกฎหมายใหม่กับการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการพัฒนาศักยภาพ/ทักษะ/ความเชี่ยวชาญของผู้บังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และโครงการพัฒนาระบบบริหารคดีด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (DSI Case Intelligence System : CIS) ระยะที่สองของกระทรวงยุติธรรม โครงการการเสวนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าแก่หน่วยงานของรัฐอื่นของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า โครงการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติ

หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้ โครงการส่วนมากจะมุ่งพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่หน่วยงานรับผิดชอบ ในขณะที่ยังคงขาดการดำเนินการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจระบบกฎหมาย รวมทั้งสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายในภาพรวม นอกจากนี้ ระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เว็บไซต์ <https://law.go.th> ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการกฎหมายต่าง ๆ และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและติดตามผลกระทบจากกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณามิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) ที่ประเทศไทยมีคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่ามีความท้าทายมากที่จะบรรลุเป้าหมาย “การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม” ในปี 2565 ได้ นอกจากนั้น ร่างกฎหมายสำคัญ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายและกฎเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการ ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การเริ่มใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ในระยะที่หนึ่ง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเร่งกระบวนการพัฒนา และบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพได้ในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ควรเร่งสร้างความรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เว็บไซต์ <https://law.go.th> ในการร่วมพัฒนาและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมายในระยะที่สองเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลทางกฎหมายของประเทศต่อไป นอกจากนี้ ควรเร่งรัดการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายและกฎเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมาสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและประชาชนรับรู้และเข้าใจกฎหมายในภาพรวม และเพื่อลดอำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ร้อยละ 50

กฎหมายเปรียบเสมือนกติกาของสังคมเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายในระดับต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะที่บริบทการพัฒนาเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจึงมีความสำคัญ ต่อการทบทวนความจำเป็น ความเหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เพื่อพัฒนากฎหมายให้สอดคล้อง กับสภาพการณ์และบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดนั้น มีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ เช่น ข้อมูลกฎหมาย ในส่วนของการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการแสดงความคิดเห็น ของประชาชน รวมทั้งความสะดวกในการเข้าถึงกฎหมาย และสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา มีประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ แนวทาง กรอบระยะเวลาตามพระราชบัญญัติ หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนสามารถ มีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 เห็นชอบการดำเนินการเพื่อรองรับและขับเคลื่อนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยให้ หน่วยงานของรัฐกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ การเผยแพร่ข้อมูล คำอธิบายของกฎหมาย และการดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่ต้องตรวจสอบกฎหมายในความรับผิดชอบในการออกกฎหมายหรือดำเนินการเพื่อประชาชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมาย หรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้นในการดำเนินการ ประกอบกับช่วงที่ผ่านมา ระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) ได้เปิดให้บริการในระยะที่หนึ่งอย่างเป็นทางการ โดยเป็นช่องทาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสามารถเข้าถึงการแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้โดยสะดวกและรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นว่าสามารถบรรลุเป้าหมายการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนความจำเป็นเหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้

การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้ร่วมมือกันพัฒนาและเปิดใช้งาน “ระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal)” โดยเป็นการดำเนินการ ในระยะที่หนึ่งเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย รวมถึงเป็นศูนย์กลางข้อมูลทางกฎหมายของประเทศเพื่อให้ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ใช้ในการศึกษาและอ้างอิงได้ โดยในช่วงที่ผ่านมาได้เปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบกลาง ทางกฎหมายหลายฉบับ เช่น โครงการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับอัตรา ดอกเบี้ย โครงการร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. และโครงการประเมินผล สัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอ กฎหมาย พ.ศ. 2564 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2564 โดยพระราชบัญญัตินี้จะเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้ และมีการจัดกิจกรรมสัมมนา ในรูปแบบออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการเข้าชื่อเสนอ กฎหมาย การเข้าชื่อเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกลไกช่วยเหลือประชาชน ในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ การดำเนินการจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนได้ โดยข้อมูลกฎหมาย ที่มีสาระสำคัญของกฎหมายการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และกระบวนการ สร้างการมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นของประชาชน การนำเทคโนโลยีมาเพื่อใช้เป็นช่องทางการ เข้าถึงกฎหมาย ตลอดจนการมีฐานข้อมูลเดียวกัน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าจะบรรลุเป้าหมายจากการกำหนดแนวทางการดำเนินการ และการขับเคลื่อนตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย พ.ศ. 2562 ให้มีความชัดเจน รวมทั้งมีการเปิดใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายแล้วนั้น ประเด็นท้าทายที่สำคัญในระยะต่อไป คือการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลกฎหมายของประเทศในระยะที่สองให้เสร็จตามเป้าหมาย และกรอบระยะเวลา โดยให้ความสำคัญกับความสะดวกในการใช้งานของผู้ใช้งานกลุ่มต่าง ๆ และประสิทธิภาพของระบบค้นหาข้อมูล ตลอดจนการเชื่อมโยงกับแนวปฏิบัติ มติคณะรัฐมนตรี คำพิพากษา และความเห็นทางด้านกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระบบฐานข้อมูลกลางที่มีความสมบูรณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย ที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย ควรดำเนินการตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 อย่างเคร่งครัด และหน่วยงานกำกับกับการดำเนินงานพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) และเร่งพัฒนาระบบในระยะที่สองให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ระบบกลางด้านกฎหมายมีความสมบูรณ์ เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนได้เข้าถึงกฎหมายโดยสะดวก รวมทั้งเผยแพร่ความรู้กฎหมาย โดยการประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้งานระบบมากยิ่งขึ้น การมีข้อมูลกฎหมายที่เป็นการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมโดยการติดตามสถานะของกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายได้ตามเป้าหมายต่อไป

กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

220201

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาระบบการยุติธรรม

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

**การอำนวยความสะดวกมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว
เสมอภาคทั่วถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ**

คำเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ และประเภทและระดับของมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ร้อยละ 100 (มาตรการเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุคนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสในกระบวนการยุติธรรม)

แผนแม่บทย่อยการพัฒนาระบบการยุติธรรมมีจุดเน้นให้มีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน มีธรรมาภิบาล และมีประสิทธิภาพเทียบเท่าระดับสากล ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและเสมอภาค เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีความกล้าหาญทางจริยธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสริมสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังทัศนคติที่ดีเพื่อให้สังคมสงบสุข การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งนี้ ในระยะที่ผ่านมามีความท้าทายในการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมหลายหน่วยงานยังคงมีวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันในการดำเนินงาน รวมถึงมีกฎหมาย จริยธรรม/จรรยาบรรณวิชาชีพที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Lorem ipsum dolor sit amet,
consectetur adipiscing elit, sed
do eiusmod tempor incididunt
ut labore et dolore magna aliqua.

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมสามารถเทียบเคียงจากข้อมูลรายงานที่เกี่ยวข้อง คือ ดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) โดยพิจารณาจากมิติด้านที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) มิติด้านที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) และมิติด้านที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) จะพบว่า (1) มิติด้านที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) คะแนนในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 0.50 คะแนน ในปี 2561 เป็น 0.48 คะแนน ในปี 2562 และ 0.47 คะแนน ในปี 2563 และ 0.46 คะแนน ในปี 2564 จัดอยู่ในลำดับที่ 95 จากทั้งหมด 139 ประเทศทั่วโลก (2) มิติด้านที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) คะแนนของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 0.53 คะแนนในปี 2561 เป็น 0.49 คะแนน ในปี 2562 และ 0.48 คะแนนในปี 2563 และปี 2564 โดยจัดอยู่ในลำดับที่ 88 จากทั้งหมด 139 ประเทศทั่วโลก และ (3) มิติด้านที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) คะแนนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 0.40 คะแนนในปี 2561 เป็น 0.42 คะแนนในปี 2562 และ 0.43 คะแนนในปี 2563 และ 0.48 คะแนนในปี 2564 ซึ่งเป็นลำดับที่ 75 จากทั้งหมด 139 ประเทศทั่วโลก ซึ่งสะท้อนว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีแนวโน้มที่ดีขึ้น ส่งผลให้ในภาพรวมสถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาคทั่วถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ” ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายในระดับเสี่ยง

การดำเนินการที่ผ่านมา ในปี 2564 มีการดำเนินการที่สำคัญเพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ การขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561 – 2565) โดยเฉพาะในด้านกระบวนการยุติธรรมสู่การปฏิบัติ และวางกรอบในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) โครงการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือก สร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ประจำปีงบประมาณ 2564 โดยกระทรวงยุติธรรม และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีนโยบายนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เข้ามาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมุ่งให้ผู้เสียหายได้รับการรักษาเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น อีกทั้งเปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนของผู้กระทำผิดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย โครงการค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม 2 กลุ่ม คือ (1) ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำ ความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น (2) จำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ให้ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาโดยรัฐตามรัฐธรรมนูญฯ และโครงการส่งเสริมการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยชั่วคราว ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ที่กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรมมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลมาใช้ในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring : EM) มาใช้กับผู้กระทำผิดในระบบงานคุมประพฤติ จำนวน 30,000 เครื่อง ครอบคลุมศาลยุติธรรม จำนวน 171 ศาล เพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีโอกาส

ได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ผู้ต้องหาและจำเลยตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในขณะที่มีการดำเนินการสำคัญเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อาทิ **โครงการขับเคลื่อนศูนย์ยุติธรรมชุมชน** มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) ช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในชุมชน (2) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านกฎหมายและความยุติธรรมแก่ประชาชน ทั้งนี้ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนแล้ว 7,788 ศูนย์ โดยจัดตั้งอยู่ในทุกพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ **โครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ** เพื่อเป็นช่องทางในการรับเรื่องราวร้องเรียน ร้องทุกข์ และให้ข้อมูลสำคัญแก่ประชาชน **โครงการศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรมเคลื่อนที่** จัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้ามาติดต่อกระทรวงยุติธรรม โดยการนำบทบาทภารกิจของกระทรวงยุติธรรมและการนำความรู้ด้านกฎหมาย เผยแพร่ให้เข้าถึงประชาชนในเชิงรุก รวมทั้งการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียน โดยมุ่งเน้นในเขตพื้นที่ที่เป็นแหล่งชุมชนในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร **โครงการยุติธรรมเคลื่อนที่** ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่เป็นช่องทางการเข้าถึงงานบริการของกระทรวงยุติธรรมอย่างบูรณาการในระดับจังหวัด **โครงการยุติธรรมเชิงรุกสร้างสุขให้ประชาชน** ที่มุ่งให้องค์ความรู้ในเรื่องการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนในชุมชน/หมู่บ้าน/ครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ ในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ยุติธรรมชุมชน **โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562** กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัดเป็นหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค **โครงการสนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายในหน้าที่ของฝ่ายปกครองเพื่อการปฏิรูปกฎหมายและพัฒนากระบวนการยุติธรรม** ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทประจำอำเภอให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 **โครงการเสริมสร้างกระบวนการและข้อพิจารณาให้กับคู่กรณี ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง** เพื่อให้คดีเสร็จจากศาลโดยเร็ว นอกจากนี้ ยังมีโครงการสำคัญอื่น ๆ ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ **โครงการกองทุนยุติธรรม** มีภารกิจหลักสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนหรือด้อยโอกาสให้ได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างทั่วถึง เสมอภาค โดยมี 4 ภารกิจ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมาย **โครงการค่าใช้จ่ายสายด่วนยุติธรรม** บริการให้คำปรึกษากฎหมาย หรือสอบถามข้อมูลหรือสอบถามภารกิจของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมผ่านช่องทาง 1111 กด 77 ตลอด 24 ชั่วโมง **โครงการทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ** ซึ่งจัดหาทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจให้ครบทุกสถานีทั่วประเทศ เพื่อให้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลย ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมี **การดำเนินการสำคัญเพื่อพัฒนาระบบงานยุติธรรม** อาทิ โครงการขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โครงการบูรณาการงานวิจัยของกระทรวงยุติธรรม โครงการสร้างเสริมองค์ความรู้และพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมในทุกมิติ โครงการขับเคลื่อนและส่งเสริมงานวิจัยด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสู่การนำไปใช้ประโยชน์ โครงการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการดิจิทัลด้านอำนวยความสะดวกและด้านติดตามสถานะคดี ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC) ซึ่งเป็นระบบที่มีหน่วยงานเป็นสมาชิกจำนวน 25 หน่วยงาน และโครงการพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดี

ปกครองและบริการประชาชนผ่านช่องทางศาลปกครองอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนโดยเริ่มใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เว็บไซต์ <https://law.go.th> ในระยะที่หนึ่งคือเป็นระบบรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และติดตามตรวจสอบการดำเนินการทางกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ และอยู่ระหว่างการพัฒนาการให้บริการในระยะที่สองคือการเป็นฐานข้อมูลกฎหมายของประเทศต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากการดำเนินการที่สำคัญในปี 2564 จะพบว่าประเด็นการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ เช่น การรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกยังคงเป็นความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายอีกทั้งหน่วยงานที่ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายส่วนมากจะเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่อยู่ในระดับกลางน้ำ (ได้แก่ สำนักงานอัยการ สำนักงานศาล) และปลายน้ำ (ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก) รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เป็นการลดภาระของกระบวนการยุติธรรม แต่หน่วยงานที่อยู่ในระดับต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรม (ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่ใช้อำนาจในทางปกครอง) ยังไม่มีการดำเนินงานสำคัญที่ส่งผลต่อปัจจัยในการบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการดำเนินงานกันอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความซ้ำซ้อน และอำนวยความสะดวก รวดเร็วของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งหน่วยงานในระดับต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรมต้องให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เสมอภาค เพื่อยกระดับระบบงานยุติธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลของกระบวนการยุติธรรมให้มีความสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง สามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย “การอำนวยความสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั่วถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ” ให้เกิดขึ้นได้

อย่างเป็นรูปธรรม

